

Інформаційна довідка щодо удосконалення порядку підтвердження стажу роботи*

Анотація. Інформаційна довідка містить аналіз проблем підтвердження наявного стажу роботи для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній. Акцентовано увагу на пропозиціях щодо вдосконалення регулювання порядку підтвердження стажу роботи.

Ключові слова: пенсійне забезпечення, стаж роботи, порядок призначення пенсій, трудова книжка.

Вступ.

1 січня 2004 року набрав чинності Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»¹ (далі – Закон), важливою новацією якого стало запровадження правової категорії «страховий стаж». На відміну від попередньої категорії «трудового стажу», наявність у особи страхового стажу безпосередньо пов'язана зі сплатою страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, які наразі є частиною єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування².

У концептуальному аспекті така зміна має суттєві правові наслідки, оскільки для виникнення права на пенсію значення набуває не просто здійснення особою суспільно-корисної діяльності, а й те, що ця діяльність супроводжується сплатою страхових внесків до солідарної системи пенсійного забезпечення і розмір цих внесків не менший, ніж мінімальний страховий внесок. Така принципова відмінність між поняттям «трудовай стаж» та «страховий стаж» обумовила необхідність у деталізованому правовому регулюванні порядку підтвердження стажу роботи, особливо за періоди відсутності персоніфікованого обліку в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Основна частина.

Відповідно до міжнародного принципу регулювання відносин у сфері соціального захисту – «збереження набутих прав і прав, що набуваються», – законодавство України передбачає положення, згідно з якими періоди трудової діяльності та інші періоди, що враховувалися до стажу роботи для призначення пенсії до набрання чинності Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», зараховуються до страхового стажу в порядку й на умовах, передбачених законодавством, що діяло раніше (частина четверта статті 24 Закону).

Згідно із Законом України «Про пенсійне забезпечення»³ основним документом, що підтверджує стаж роботи, є трудова книжка. На жаль, існують випадки, коли трудова книжка відсутня або відсутні відповідні записи в ній. Як правило, зазначені проблеми виникають із підтвердженням періодів трудової

¹ Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9 липня 2003 р. № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>

² Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 8 липня 2010 року № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>

³ Про пенсійне забезпечення: Закон України від 5 листопада 1991 р. № 1788-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12#Text>

діяльності 1980–1990-х, початку 2000-х років. Віднайти уточнюючі архівні довідки, інші документи або ж свідків, які б могли підтвердити стаж роботи за ці роки – надзвичайно складне завдання. Основна причина – більшість таких підприємств, установ, організацій ліквідовано і під час їх ліквідації належним чином не було здано в архіви кадрову та бухгалтерську документацію підприємства. Інша причина – архівні установи знаходяться на тимчасово окупованих територіях України або в зонах активних бойових дій⁴. У зв'язку з цим почастишали випадки відмов органами Пенсійного фонду України у призначенні пенсії особам, які досягли пенсійного віку, із причин відсутності, некоректності або помилок у записах про періоди трудової діяльності у трудовій книжці та неможливості їх підтвердження.

Проектом Постанови Верховної Ради України «Про звернення до Кабінету Міністрів України щодо невідкладного внесення змін до Порядку підтвердження наявного стажу роботи для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 1993 р. № 637» (реєстр. № 12027 від 10.09.2024) пропонується доручити Кабінету Міністрів України внести зміни до Порядку підтвердження наявного стажу роботи для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній, якими передбачити можливість підтверджувати стаж роботи на підставі облікових документів. Також у разі відсутності інформації про місцезнаходження документації господарюючих суб'єктів, які розміщуються (розміщувалися) на тимчасово окупованій території України або в зоні бойових дій, стаж роботи, що дає право на призначення пенсії на пільгових умовах або за вислугу років, установлені для окремих категорій працівників, підтверджувати за даними, наявними в реєстрі застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Не заперечуючи необхідність розв'язання вказаної проблеми, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Відсутність належного інформаційного та організаційного супроводу попередніх заходів реформування пенсійної системи, зокрема забезпечення дотримання господарюючими суб'єктами вимог законодавства щодо збереження, обліку та передачі до архіву необхідної інформації, та одночасне посилення в новому законодавстві вимог до органів Пенсійного фонду України, у тому числі щодо верифікації інформації⁵, спричинили проблеми реалізації пенсійних прав, тому ініціативи, спрямовані на розв'язання проблем, заслуговують на підтримку.

Пропоновані проектом Постанови зміни в частині підтвердження стажу роботи «за даними, наявними в реєстрі застрахованих осіб Державного реєстру

---

⁴ Пенсійні органи відмовляються зараховувати частину трудового стажу. URL: <https://kvpu.org.ua/profnews/konsultatsiia-uk/pensijni-organy-vidmovlyayutsya-zarahovuvaty-chastynu-trudovogo-stazhu/>

⁵ Про верифікацію та моніторинг державних виплат: Закон України 3 грудня 2019 р. № 324-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324-20#Text>

загальнообов'язкового державного соціального страхування», є прийнятними, з урахуванням правового режиму воєнного стану.

Щодо підтвердження стажу роботи на підставі облікових документів господарюючого суб'єкта, то така пропозиція є дискусійною. Потребує уточнення, про які саме документи йдеться: первинні документи, бухгалтерський облік, фінансова звітність тощо. Низка облікових документів, передбачених Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»⁶ не містять релевантної інформації, яка б дозволила підтвердити стаж роботи конкретної особи (відомостей індивідуального порядку).

Висновки.

Аналіз судової практики адміністративних судів всіх інстанцій щодо категорії справ про підтвердження стажу роботи, необхідного для призначення пенсії, дозволяє констатувати, що суди в таких справах здебільшого виносять рішення на користь фізичних осіб, а не органів Пенсійного фонду України.

Із моменту прийняття Закону України «Про пенсійне забезпечення», який свого часу вважався прогресивним, відбулося декілька пенсійних форм, що суттєво змінили умови для виникнення права на пенсію. Недосконалість врегулювання перехідних положень, зокрема й порядку обчислення стажу роботи за відсутності трудової книжки або відповідних записів, спричиняє проблеми реалізації прав осіб на пенсійне забезпечення.

Слід погодитися, що ситуації, за яких період трудової діяльності може бути не зарахований у стаж лише тому, що в трудовій книжці запис про нього або відбиток печатки підприємства є недостатньо чітким, або переклад прізвища, імені чи по-батькові з російської на українську мову є неточним, чи є помилка у його написанні, або ж відсутній запис назви підприємства, чи допущена технічка описка, виправлення або закреслення, повинні перестати бути предметом судового розгляду.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

* Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.

---

⁶ Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України 16 липня 1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>